

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Att främja elevers motivation, tilltro till sin kompetens, välbefinnande och prestationer i en skola för alla

Presentation 2019-01-30

Joanna Giota

joanna.giota@ped.gu.se

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
Göteborgs Universitet

Bakgrund

- *Att lyckas* är en skyddsfaktor som påverkar självkänslan av att klara saker och leva upp till krav och förväntningar vad gäller skolprestationer och socialt beteende.
- Känslan av att lyckas stärker den inre motivationen (nyfikenheten eller lusten att lära) och uthålligheteten, så att man inte ger upp utan fortsätter anstränga sig, trots svårigheter och motgångar.

Bakgrund

- Känslan av *att misslyckas* är inte bara tärande och jobbig i största allmänhet. Hjärnforskning visar att den är även katastrofal för inlärningsförmågan, då stress och oro påverkar arbetsminnet negativt och utgör en riskfaktor för att utveckla psykisk ohälsa i skolan.
- Elever som lyckas i skolan kan sägas få en positiv injektion som gör att de klarar sig bra längre fram i skolan och i livet.
- De elever som upplever olika sorters misslyckanden får ingen sådan injektion och löper större risk att i olika avseenden marginaliseras

Bakgrund

(Giota & Gustafsson, 2016)

- Forskningsresultat pekar på:
 - Ökning av den psykiska ohälsan över tid
 - Ökning av den psykiska ohälsan med ålder
 - Betydligt högre omfattning av psykisk ohälsa bland flickor än bland pojkar mot slutet av grundskolan och i gymnasieskolan
- En lång rad förklaringar har framförts, varav vissa fokuserar på skolans förändrade roll över tid och i olika åldrar

Relationer skolkrav, stress och psykisk ohälsa

(Giota & Gustafsson, 2016)

- Liksom en lång rad tidigare studier visar resultaten att flickor i slutet av grundskolan uppvisar betydligt fler symptom på psykisk ohälsa än pojkar.
- I åk 6 rapporterar flickor en högre stressnivå än pojkar. Detta gäller även åk 9, men då med en betydligt större skillnad.
- Könsskillnaden i psykisk ohälsa i åk 9 förklaras nästan helt av förändringar i skolkrav och stress mellan åk 6 och åk 9.
- En tänkbar förklaring till dessa resultat är att flickor lägger ner mer ansträngningar på skolarbetet och att skolmisslyckande genererar mer stress för flickor än pojkar bland både låg- och högpresterande.

Relationer med läraren, känslan av utanförskap/vara exkluderad och psykisk ohälsa

(Giota & Gustafsson, 2019, in progress)

- Preliminära resultat i vår nya studie visar att känslan av att vara exkluderad/utanförskapet bidrar starkt till både pojkars och flickors upplevelse av stress i åk 6
- En upplevd dålig relation med läraren bidrar till upplevd stress hos både pojkar och flickor, men i synnerhet bland flickor
- Flickors höga upplevda nivå av oro i åk 6 hänger i större utsträckning samman med höga upplevda krav, medan pojkars oro hänger i större utsträckning samman med känslan av att vara exkluderad
- Dåliga relationer med läraren och känslan av att vara exkluderad i åk 6 och/eller åk 9 preciderar psykisk ohälsa i åk 9
- Ökningen av känslan av att vara exkluderad från åk 6 till 9 bidrar direkt till större psykisk ohälsa i åk 9 medan känslan av att ha goda relationer med läraren verkar skyddande.

Att förebygga ohälsa och stärka den inre motivationen genom att skapa Goda Sociala Relationer

(Lander & Giota, hälsoskolor, om samtal och pbl)

- *Genom samtal och goda sociala relationer med varandra stärker vi ungas självkänsla och känsla av sammanhang i skolan samt deras inre motivation att lära.*
- Genom att utveckla ett varmt relationsklimat mellan unga och vuxna kan vi skapa bättre förutsättningar för alla unga människors lärande och psykiska hälsa i skolan. Enligt forskning är avsaknaden av förtroendefulla relationer gemensamt för många elever som har lämnat skolan med ofullständiga betyg.
- Vi behöver göra skolan mer begriplig för unga människor, hjälpa dem handskas med saker som sker och kan vara problematiska för dem, göra skolans innehåll meningsfullt för deras liv, stärka deras inre motivation att lära, och få dem att tro på framtiden och sig själva, både i och utanför skolan.

Motivation – svårt begrepp

- Att elevers inställning till skolan och egen motivation att gå i skolan har betydelse för både deras lärande och skolprestationer, deras psykiska hälsa, utbildnings- och yrkesval, och framtida sysselsättning inom arbetsmarknaden och därmed deras totala utveckling över tid råder det inget tvivel om bland nutida motivationsforskare.
- Det svåra är dock att definiera begreppet motivation.
- Själva begreppet "motivation" härstammar från det latinska ordet "movere" som betyder "att röra sig". Begreppet är mångtydigt då det används för att förklara vad det är som får människor/elever att röra sig eller bete sig på ett bestämt sätt på en arbetsplats eller i skolan.
- Det som får människor/elever att bete sig på det sätt de gör är då en rad olika inre fysiologiska och psykologiska processer: vilja, instinkter, drifter, behov, motiv, intressen och mål, men också förväntningar, drömmar och önskningar. Dessa processer är i sig svåra att definiera och därmed svåra att fånga empiriskt.

Fördelar och nackdelar

- Enighet om att **lärandeorienteringen och den inre motivationen** är adaptiva drivkrafter. Elever som drivs av dessa använder högre nivåer av djupa kognitiva strategier i lärandet såsom experimenterande, meta-kognitiva och själv-reglerande strategier.
- En **adaptiv prestationsorientering**, där elever strävar efter att vara duktigare än sina klasskamrater för att bli erkända som kompetenta av sina klasskamrater, lärare och föräldrar uppvisar också djupa kognitiva strategier samt positiva attityder gentemot lärandet, positiva relationer med klasskamrater och höga betyg i skolan. *Men*
- Studier visar samtidigt vissa negativa utfall bland dessa elever såsom **ångest, oro**, "störande" beteende (tappar fattningen, aggression, stark motargumentation, polemiserar auktoriteter, "dåliga förlorare") och låg kunskapsbehållning (de lär ofta inför prov).

Inre motiverade elever – hög Grit

- är entusiastiska inför att ta sig an olika skoluppgifter, de brinner för att uppleva äventyr och lära nya saker, de strävar efter att bli excellenta och göra excellenta skolarbeten, söker hela tiden efter att uppnå förståelse och lära för att utveckla sig själva kunskapsmässigt och är målinriktade, dvs. de ser en mening eller syfte i det de gör.
- Inre motiverade elever visar därför stor uthållighet med uppgifterna i skolan och är mer villiga än andra elever att pröva olika strategier för att uppnå sina egna mål eller syften.

Lärande orienterade elever – hög Grit

Är fokuserade på att

- Erhålla förståelse och djupare insikter kring sitt skolarbete
- Bemästra och lära ett innehåll enligt självuppsatta kriterier
- Förbättra sina färdigheter och utveckla nya
- Förbättra sin kompetensnivå
- Åstadkomma något utmanande
- Tillfredsställa egna behov och intressen
- Uppnå egna korta- och långsiktiga mål som de brinner för i syfte att växa som individer (*focused on self-actualization and improvement*)

I kort, dessa elever känner sig framgångsrika/nöjda om de tror sig har växt eller förbättrat sig personligen och erhållit förståelse för något/uppnått personliga mål.

Prestationsorienterade elever – (hög Grit)

Är fokuserade på att

- Demonstrera sin förmåga för andra (lärare, elever, föräldrar)
- Överträffa normativa prestationskrav (kriterier satta av andra såsom läroplansmål och betygskriterier)
- Erhålla höga betyg eller olika belöningar
- Överträffa andras prestationer och erhålla socialt erkännande för sina prestationer – få återkoppling om sin duktighet
- Tävla med andra i klassen
- Agera i enlighet med både klassrumsregler och samhälleliga normer och värderingar

I kort, att få ett erkännande på att man har varit duktigare än andra är viktigt för dessa elever. Andras prestationer eller yttre standards blir en referens för dessa elevers duktighet. Deras självvärde kommer därmed att bli beroende av deras förmåga att prestera relativt andra (riskerar att tappa sin Grit).

Yttre motiverade elever

(låg Grit då belöningen uteblir)

- Engagerar i olika skoluppgifter i syfte att uppnå något annat oftast yttre belöningar i form av betyg eller beröm eller undvika bestraffningar av olika slag såsom att skämmas om man inte har gjort bra ifrån sig i skolan.
- Yttre motiverade elever engagerar sig oftare än andra elever i yttre belöningar och kan ge upp eller välja att inte anstränga sig i lärandet när den yttre belöningen och fördelarna har tagits bort.
- Yttre motivation indikerar hur bra eleverna har presterat i jämförelse med andra oberoende av deras intresse för skoluppgifterna, och förutsatt att man lyckas/är bättre än andra. Om man inte lyckas, drar den ned på elevernas självkänsla och själv-värdet och eventuellt intresse för skoluppgifterna.

Giota & Bergh, 2019, in progress

Studie baserad på UGU-elever födda 1992 resp. 1998 i årskurs 9, ca 18 tusen elever

- I vår studie framkommer att lärandeorienteringen, prestationsorienteringen, socialt ansvarstagande och framtidsorienteringen, var för sig, inverkar starkt på elevernas genomsnittliga meritvärde i årskurs 9. Den högsta ökningen i ett genomsnittligt meritvärde uppvisas av elever som ligger högt i socialt ansvarstagande. Alltså elever som lyckas leva upp till skolan elevroll, såsom att alltid/mycket ofta lämna in saker i tid, vara en ansvarsfull elev, göra bra ifrån sig som elev, göra sitt bästa och vara hjälpsam mot andra, ökar sitt genomsnittliga meritvärde med fler merit poäng än elever som ligger högt på de tre andra motivationsskalorna.

Bergh & Giota, 2019, in progress

Studie baserad på UGU-elever födda 1998 i årskurs 9, ca 9 tusen elever

- Vår studie visar att: lärandemål, att vara en ansvarsfull elev och anpassningsbar, eller framtidinriktad har en skyddande effekt medan att vara prestationsorienterad verkar leda till psykosomatiska symptom såsom ont i magen, kan inte koncentrera sig, svårt att sova, dålig aptit, känna sig nere; alltså till psykisk ohälsa i årskurs 9.

Grit – konsten att inte ge upp (Angela Duckworth)

Är ett karaktärsdrag som kombinerar uthållighet, inre driv och förmåga att inte ge upp vid motgångar utan fortsätta sträva mot ett långsiktigt mål som man har en passion för. Kan översättas med jävlar anamma. Har visat sig vara en avgörande faktor för att nå framgång både i skolan och i yrkeslivet. Grit kan utvecklas och förstärkas, både av en själv och genom stöd från föräldrar, lärare, chefer eller vänner.

Kännetecken på en person med Grit

- Kan vara helt absorberad/djupt intresserad av en idé eller projekt under en längre tid
- Sätter upp långsiktiga mål, håller fast vid dem, och jobbar metodiskt mot att uppnå dessa
- Arbetar hårt och har kvar fokus på uppgiften länge
- Ger inte upp vid motgångar och misslyckanden, fortsätter att anstränga sig
- Reflekterar över sina strategier, analyserar och ändrar strategierna
- Lär av sina misstag, dessa är en del av lärprocessen
- Tänjer sina gränser, sätter upp nya mål, som är högre än de mål man först trodde kunde nå

Så får du mer grit

- **1. Odlad din passion.** Fördjupa dig i det som väcker ditt intresse. Har du ingen passion, prova dig fram och experimentera. Fråga dig vad du brukar tänka på, vad du bryr dig om på djupet och vad du tycker om att göra.
- **2. Öva medvetet.** Ägna koncentrerad tid åt det du vill bli bättre på och öva systematiskt på det.
- **3. Ha ett syfte.** Ansträng dig för någon annan än dig själv. Det kan vara för dina kunder, din personal, för samhället eller världen.
- **4. Odlad ditt hopp.** Tänk att det blir bättre i morgon. Du kan påverka ditt liv och dina framgångar. Odlad din optimism och ge inte upp vid motgångar.

Carol Dweck

- Den forskare som kan sägas vara den första med att forska om prestationsorienteringens olika ansikten i relation till en lärandeorientering/inre motivation och hur den hänger ihop med elevers självbild och uppfattningar kring sin förmåga och prestation var den amerikanske psykologen Carol Dweck. Det finns en rad artiklar om de experiment hon gjorde redan på 1970-talet kring dessa orienteringar. Utifrån sina resultat har hon på senare tid lanserat begreppet "flexible mind set" vilket kan uttryckas som en dynamiskt syn på förmågan och att intelligens är något formbart som förändras med övning. Det är alltså viktigt att framhålla elevernas ansträngning för att nå mål i skolan istället för att betona elevernas intelligens.

Encouraging a growth mindset (Carol Dweck)

- **Don't praise ability or intelligence:** that promotes a fixed mindset. Compliment effort, process and choices.
- **Don't ignore outcomes, tie it to effort**
- **Respond positively to failure:** kids need to know that failure isn't bad, it's a tool for improving.
- **Don't just say "try hard", but help kids set goals.** Blind repetition doesn't work. Help kids strategize.
- **Teach growth mindset in all areas of life.** There's no area where they cannot improve with hard work.
- **Talk about your own growth mindset efforts.** Practice it yourself and share your results.

Faktorer som främjar elevers lärandeorientering och inre motivation (Giota, 2002, 2006, 2011)

Både skoluppgifter och skolaktiviteter har en avgörande roll för vilken sorts motivation eleverna kommer att utveckla gentemot skolarbete.

- uppgifternas och lärandeaktiviteternas utformning (mängden olika uppgifter och variationen inom uppgifterna samt hur de introduceras för eleverna. De ska också ha en svårighetsgrad)
- bedömningspraktikerna och den återkoppling som används (ej offentliggöra resultat. Processåterkoppling störst nytta)
- ansvarsfördelningen och användningen av belöningar (få göra val och utöva kontroll; dela ansvaret med läraren)

Belöningens effekter

För att få elever att tänka till och pedagogiskt utnyttja dopaminet i kroppen kan man ställa frågor som väcker nyfikenhet och uppmuntrar till engagemang.

Yttre motivation

Men för att motivera beteenden som är nya och utmana till nya tankar krävs något annat (en inre belöning). Yttre belöningar fungerar inte bara dåligt för att motivera nytt tänkande. De är till och med begränsande för tanken. Den som förväntar sig komma på lösningen på ett problem kommer att begränsa sitt tänkande till vilken typ av lösning som någon annan/läraren är ute efter. Den som anser att själva lösningen är belöning nog kan använda hela sin erfarenhet och kunskap för att lösa problemet.

Så skapar man motivation

(Agneta Gulzs forskargrupp)

- När elever ska lära ut till någon annan lägger de ner mer tid och omsorg än om de lär sig bara för sin egen skull.
- När elever känner kontroll över uppgiften blir de modigare och blir mer benägna att söka utmaningar. För att känna kontroll över en uppgift behöver eleven kunna göra vissa val själv. Ibland kan det vara enkla saker som att få välja vilken deluppgift man börjar med.
- Uppgiften måste vara lagom svår. Den får inte kännas omöjlig men heller inte för lätt. Vid en för enkel uppgift går också motivationen förlorad för poängen med lärande är att man ska utvecklas.
- Att få lösa en uppgift tillsammans med andra. I grupparbete där det uppstår samverkan, där alla bidrar och där alla bidrag tas emot kan motivationen bli jättestark.

Individualiserad undervisning

- I Skolverkets kvalitetsgranskning av elevers lust att lära i skolan (Lander & Giota, 2003) konstaterades att uppgiften att stödja och stimulera elevernas inre motivation, och speciellt att få elever som uppvisar beteendemässiga och emotionella problem i skolan att lära, är det som lärare upplever som det allra svåraste i läraryrket och som drar ner på deras professionella självkänsla, arbetsglädje och bidrar till deras ohälsa i arbetet.
- Studier visar att få lärare tycker att dagens skola klarar att anpassa sin verksamhet till alla barns och ungdomars olikheter, deras förutsättningar, behov och intressen samt deras erfarenheter, dvs. att individualisera eller individanpassa undervisningen (Giota, 2011). Även Skolverkets kartläggningar visar att skolans beredskap att individualisera undervisningen har blivit sämre från början av 1990-talet och framåt.

Vad innebär en bra individanpassning?

- I första hand att elever ska behandlas med omtanke och respekt och på lika villkor som de vuxna, alltså som likvärdiga individer och medmänniskor.
- Det är ett erkännande av att unga människor är olika och att deras livsprojekt skiljer sig åt och kommer att skilja sig åt. Men att de trots det har förutsättningar att på sina villkor få utbyte av skolan. Utbytet ska alltså ha samma värde för var och en, men undervisningen ska inte utformas på samma sätt på alla skolor utan individualiseras då skolan ska möta alla utifrån vars och ens förutsättningar, behov och intressen.
- En bra individanpassning är att utforma undervisningen på ett sätt som stödjer alla elevers kunskapande och rättigheter att på sina villkor få utbyte av skolan och förverkliga sina livsprojekt.

Det största hindret för en lyckad individualisering

- är hur skolan ser på elevers olikheter och hur den väljer att bemöta dessa olikheter genom den verksamhet skolan utformar.
- För att elever ska kunna förverkliga både sina livsprojekt och gagna andra och samhället med sina kunskaper och kompetenser krävs att elever, utöver ämneskunskaper, utvecklar sociala färdigheter och kompetenser, sin kommunikations- och problemlösningsförmåga, kreativitet och engagemang i lärandet. Att de vågar tänka själva, göra misstag och tänka nytt.
- *Hur kan vi skapa en skola för alla?*
- *Är en skola för alla en utopi?*

Referenser

- Giota, J. (2001). *Adolescents' perceptions of school and reasons for learning*. Akademisk avhandling. Göteborg: Göteborg studies in educational sciences 156, Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Giota, J. (2002). Skoleffekter på elevers motivation och utveckling: en litteraturöversikt. *Pedagogisk forskning i Sverige, Årg. 7, 4, 279-305*.
- Skolverket (Lander, R. & Giota, J.) (2003). *Självkänslan och skolans vardag. En enkätstudie av elevers och lärares attityder till information och kommunikation, lusten att lära, tid för lärande*. Nationella kvalitetsgranskningar 2001-2002.
- Giota, J. (2006). Självbedöma, bedöma eller döma? Om elevers motivation, kompetens och prestationer i skolan. *Pedagogisk forskning i Sverige, Årg. 11, 2, 94-115*.
- Giota, J. (2013). *Individualiserad undervisning i skolan – en forskningsöversikt*. Vetenskapsrådets rapportserie 3:2013. Vetenskapsrådet.
- Giota, J. (2014). Att främja elevers motivation, lärande och skolprestationer. I Mats Ekholm och Hans-Åke Scherp (red.), *Det goda lärandets grunder*. Gleerups Utbildning AB.
- Giota, J. & Gustafsson, J-E. (2016). Perceived Demands of Schooling, Stress and Mental Health: Changes from Grade 6 to Grade 9 as a Function of Gender and Cognitive Ability. *Stress and Health*, Aug 17. doi: 10.1002/smi.2693. [E-pub ahead of print]

Referenser

- Giota, J., Lundborg, O., & Emanuelsson, I. (2009). Special education in comprehensive school: extent, forms and effects. *Scandinavian Journal of Educational research*, 53(6), 557-578.
- Giota, J., & Emanuelsson, I. (2011). Policies in special education support issues in Swedish compulsory school: a national representative study of head teachers' judgements. *London Review of Education*, 9(1), 95-108.
- Giota, J., & Emanuelsson, I. (2011). *Specialpedagogiskt stöd, till vem och hur? Rektorers hantering av policyfrågor kring stödet i kommunala och fristående skolor*. RIPS nr 2011:1). Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och specialpedagogik.
- Giota, J., Berhanu, G. & Emanuelsson, I. (2013). Pedagogisk och organisatorisk differentiering – konsekvenser för elevers delaktighet och lärande. I Inga Wernersson och Ingemar Gerrbo (red), *Differentieringens janusansikte. En antologi från Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet*. Göteborg: Göteborg studies in educational sciences 347, Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Giota, J. & Emanuelsson, I. (2016). Consequences of differentiated policies and teaching practices in the Swedish school system. In D. Beach and A. Dyson (Eds), *Equity and education in cold climates*. London:Tufnell.

Referenser

- Giota, J. & Emanuelsson, I. (2018). Individualized teaching practices in the Swedish comprehensive school from 1980 to 2014 in relation to educational reforms and curricula goals. To be published in *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, November 2018.
- Giota, J., Berg, D., & Emanuelsson, I. (*accepted*). Consequences of differentiated policies and teaching practices in the Swedish school system 2000-2014 in relation to school achievement in municipality and independent schools.